

Pred vami je prva številka novega Občasnika ZVKDS. Posvetili smo jo plastem dediščine; verjamemo, da bo branje zanimivo.

Uredništvo SOJ

Plasti dediščine

Dediščina je marsikaj; skriva mnogo plasti in pomenov. Naše raziskave te plasti odkrivajo. Ob njih se srečamo tudi s pomeni, ki jih dediščini dajejo drugi.

Mozar je nizek vrh na Kraškem robu, nad Črnim Kalom. Od tu se odpira pogled po Osapski dolini vse do Trsta in po dolini Rižane proti Koprju.

Mozar sestavljajo pokončni apnenčasti skladi, ki razpadajo v grušč. Iz grušča štrlijo skalni čoki, na katerih lahko prepoznamo škraplje in žlebiče.

Leta 2014 je tu divjal požar, ki je požgal borov gozd, zdaj pa tu poganjajo mladi borovci in jeseni.

Na Mozarju naj bi stalo prazgodovinsko gradišče, zato ga tudi varujemo kot arheološko najdišče. A naše raziskave so pokazale, da tu gradišča ni nikoli bilo. Kljub temu je Mozar zelo zanimiv, saj skriva veliko več plasti.

V prazgodovini so ljudje preoblikovali vrh hriba; vrzeli med škrbinami so zapolnili s kamenjem. Vrh je dobil obliko ovalne groblje. Pod to grobljo so zgradili eno ali dve terasi. Iz naravnega apnenčastega roglja so zgradili strukturo, ki je bila od daleč morda videti kot stopničasta piramida.

Mozar si lahko predstavljamo kot spomenik, ki je bil viden od vsepovsod. Morda je označeval posest, meje teritorija, morda je služil kot kažipot pri prečkanju Kraškega roba, morda je bil cilj procesij, morda je bil vse to. Črepinje lončenine iz bronzaste dobe na terasi pod grobljo kažejo, da so ljudje sem prihajali in tu nekaj počeli.

Mozar, preoblikovan skalni vrh na Kraškem robu, obkrožajo ga sledovi nizkih teras iz prazgodovine, na severu pa meja rimske zemljiške razdelitve.

Rimski vojaki so v vali pod Mozarjem potegnili ravno črto; zgradili so suhi zid, mejo kvadratne parcele, centurije. Ta pravilna mreža rimske parcelacije prekriva ves Kras in ima izhodišče v Trstu, antičnem *Tergestu*.

Če ne prej, so v času tržaške krize vojaki JLA na Mozarju zgradili več zaklonov in položajev, od koder so motrili Trst. Kraj, ki je bil v prazgodovini preoblikovan tako, da je bil viden od daleč, je dobil vlogo nadzorne točke.

Danes je tu postaja beguncev na Balkanski poti. Ljudje, ki poskušajo priti iz Bosne v Evropo, iščejo poti po brezpotjih, grapah in gozdovih. Ko pridejo na Mozar, se jim prvič odpre pogled na cilj, na Trst. Evropa je čisto blizu. Po dnevih skrivanj in tavanj po neznanih gozdovih postane cilj otipljiv, kot na dlani.

Vojaški položaj iz Tržaške krize, ki motri Trst in Koper.

Tu se ustavijo, spočijejo in preoblečejo, odvržejo stvari, ki jih ne bodo več potrebovali, umazana in preznojena oblačila, ki so jih nosili na poti. Umazane vetrovke, popolnoma ponošene superge, nahrbtniki s strganimi naramnicami pričajo o dolgi poti.

Ostanki hrane, tablic vitaminov pričajo o počitku; mazilo za ustnice z napisom v urduju o osebni negi; nekaj kun in lip iz Hrvaške, ki jih pustijo v špranjah v upanju, da je poti skoraj konec.

Mozar, apnenčast vrh na Kraškem robu, je tako marsikaj - arheološko najdišče, pomemben kraj za bronastodobne ljudi, orientir za rimske zemljemerce, vojaški položaj, ovira za širitev kamnoloma in kraj upanja za begunce.

Odvržen kos oblačila na vrhu Mozarja, v ozadju cilj, Trst.

Dimitrij Mlekuž Vrhovnik, ZVKDS

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Služba za odnose z javnostmi

Poljanska 40, 1000, Ljubljana

This email was sent to {{contact.EMAIL}}
You've received it because you've subscribed to our newsletter.

[Unsubscribe](#)

